

Adviesraad Sociaal Domein Leiden

Verslag bijeenkomst brede werkveld d.d. 16 juni 2022

Locatie: Stadskantoor gemeente Leiden

Aanwezig: Leden Adviesraad Sociaal Domein Leiden: Kees van Oosten (voorzitter),
Caroline Angenent, Johan Hogendoorn, Bram Berkhout, Elly Mulder,
John van Oostrom, Elwin Wolters en Yasemin Tel (beleidsmedewerker)

Genodigden: Zie deelnemerslijst

Gast: Robert Vonk, Raad voor Volksgezondheid en Samenleving

Afwezig m.k.: Yvonne van Delft, wethouder Energie, Vastgoed, Cultuur en Werk en Inkomen

1. Welkom en opening door Kees van Oosten

Gepland stond een opening van deze bijeenkomst door wethouder Yvonne van Delft. Mevrouw Van Delft had graag aanwezig geweest, maar moet zich door omstandigheden laten verontschuldigen. De voorzitter neemt de honneurs waar en heet de aanwezigen van harte welkom op de brede werkveldbijeenkomst van de Adviesraad Sociaal Domein Leiden. Het was goed om te zien dat de onderlinge kennismaking al een start heeft gemaakt bij de aanloop van deze bijeenkomst. De voorzitter dankt de gemeente voor de gastvrijheid om onderhavige bijeenkomst in het Stadskantoor te organiseren.

2. Presentatie Adviesraad Sociaal Domein

De voorzitter informeert de aanwezigen met behulp van een PowerPoint presentatie over de samenstelling van de Adviesraad, de opgave waar de Adviesraad voor staat en hoe de Adviesraad zich georganiseerd heeft. De opgave waar de Adviesraad voor staat, is het gevraagd en ongevraagd adviseren van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Leiden op vraagstukken die samenhangen met de uitvoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), de Jeugdwet en de Participatiewet. Dit is een heel breed domein. Om die reden is het belangrijk dat er op al deze terreinen zoveel mogelijk kennis en deskundigheid vertegenwoordigd is in de Adviesraad. De huidige samenstelling voldoet hier in belangrijke mate aan. Binnen de Adviesraad is gekeken hoe de aanwezige kennis en deskundigheid zo effectief mogelijk ingezet kan worden. In dit kader is een aantal werkgebieden/thema's bepaald en daar zijn minimaal 2 leden aan gekoppeld. Het bespreken van de ontwikkelingen binnen deze werkgebieden/thema's komt bijeen tijdens de reguliere vergaderingen van de Adviesraad. De voorzitter sluit zijn presentatie af met een kleine greep uit de gevraagde en ongevraagde adviezen die in 2021 zijn uitgebracht en licht deze op onderdelen kort toe. Alle adviezen zijn te vinden op de website van de Adviesraad. De Adviesraad probeert zijn adviezen zo goed en zo vlot mogelijk op te leveren, ook als de gemeente daar op een korte termijn om vraagt. Met de gemeente wordt regelmatig gesproken over het beter stroomlijnen van dit proces. Het advies wordt uitgebracht aan het college en daar wordt ook adequaat door het college op gereageerd. De voorzitter benadrukt nog eens dat de Adviesraad geen lobbyorganisatie is en formeel ook geen achterban heeft. Dit leidt wel eens tot onduidelijkheid. De Adviesraad staat te allen tijde open voor signalen en deze kunnen aanleiding zijn voor een advies, maar de Adviesraad kan niet iets voor een doelgroep regelen. Deze taak/verantwoordelijkheid ligt bij de betreffende belangenorganisatie. Hiermee rondt de voorzitter zijn presentatie af en geeft het woord aan Robert Vonk.

3. Robert Vonk, Raad voor Volksgezondheid en Samenleving

Robert Vonk start met een woord van dank aan de Adviesraad voor de uitnodiging om de genodigden meer te mogen vertellen over waar de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving zich sterk voor maakt. De Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (verder RVS) is een onafhankelijk adviesorgaan voor de Rijksoverheid en af en toe ook voor de Eerste- en Tweede Kamer. De RVS geeft gevraagd en ongevraagd advies op het snijvlak van het sociaal domein en de gezondheidszorg.

De heer Vonk wil de aanwezigen met behulp van een PowerPoint presentatie meenemen in een van de onderzoeken van de RVS, met de titel Gezondheidsverschillen voorbij; Complexe ongelijkheid is een

zaak van ons allemaal. Dit onderzoek is gericht op het in kaart brengen van aspecten als bestaanszekerheid en de kans op ongelijkheid in relatie tot gezondheid. De mate van bestaanszekerheid uit zich vaak ook in gezondheidsverschillen en deze verschillen zijn soms groot. Op dit terrein worden al jarenlang activiteiten ondernomen, met wisselend succes. De RVS is gaan onderzoeken waarom de ene activiteit wel succesvol verloopt en de andere niet en is hiertoe onder meer met mensen in gesprek gegaan. Deze gesprekken hebben geleid tot het verhalenboek "Gezichten van een onzeker bestaan". De verhalen in dit boek laten zien wat bestaansonzekerheid met mens en gezondheid doet en hoe moeizaam de weg hieruit in Nederland is. De heer Vonk laat in zijn presentatie een aantal van deze mensen de revue passeren. Deze mensen hebben een diverse achtergrond, maar ook een gemeenschappelijke deler, te weten hun levensverwachting is lager dan hoger opgeleiden. De achterstand qua levensverwachting kan oplopen tot zo'n 6 jaar en de verwachting van minder jaren in goede gezondheid kan oplopen tot zo'n 15 jaar. Gaande het onderzoek zijn diverse factoren in kaart gebracht, zoals onderliggende maatschappelijke oorzaken van gezondheidsachterstanden. Hierbij is gekeken naar aspecten als woon- en leefomstandigheden, onderwijs en inkomen. Wetenschappelijke literatuur laat zien welke leefomstandigheden (woon- en werkomstandigheden) zich vertalen in welke aandoeningen. Maar ook maatschappelijke ongelijkheid (zoals kansongelijkheid in onderwijs) leidt tot gezondheidsverschillen. De gezondheidsverschillen die zich in de afgelopen jaren hebben gemanifesteerd gaan terug naar zo'n 30-40 jaar geleden. De urgentie om hier wat aan te doen is dan ook enorm, ook voor de generatie van nu. De heer Vonk laat vervolgens aan de hand van een aantal tabellen zien hoe de samenhang tussen de diverse elementen zijn samengebracht. Bij het verzamelen van deze gegevens is uitgegaan van de groep dertigers in 2017/2018. De tabellen geven op onderdelen verrassende resultaten weer. Zo blijkt uit de tabellen dat het leven in een stad niet altijd meer kansen biedt dan het leven in een dorp. Het verzamelen van deze gegevens heeft ertoe geleid dat er meer inzicht is gekomen in de samenhang van factoren, waardoor je ook gericht activiteiten kunt ontwikkelen en inzetten. Op enig moment heeft de Rijksoverheid zich de ambitie gesteld dat in 2040 de gezondheidsverschillen tussen de laagste en hoogste sociaal economische groepen met 30% afgenomen zal zijn. Met de wetenschap van nu roept dit de vraag op of in de afgelopen jaren het juiste is gedaan. Bij de Rijksoverheid staat voormelde ambitie nog steeds voorop. Inmiddels is echter wel duidelijk geworden dat er in de aanpak meer focus moet komen op de sociale en fysieke leefomgeving. Waar de RVS bij de betrokken ministeries voor pleit, is een aanpak vanuit de kern (leefomgeving, bestaans(on)zekerheid en onderwijs). Daarnaast is het advies om de aanpak van de maatschappelijke oorzaken van gezondheidsachterstanden centraler te stellen in landelijk, regionaal én lokaal beleid en de programma's langduriger in te zetten. Onderhavige materie is zo complex dat resultaten zich pas over een langere termijn (minimaal 15-20 jaar) laten zien. Een dergelijke langdurige aanpak maakt het voor overheden wel lastig waar het gaat om besluitvorming, omdat deze over een regeerperiode heengaat en er dus politieke wil nodig is om gelden voor een langere termijn te alloceren. De heer Vonk sluit zijn presentatie af met vermelding van een aantal succesvolle voorbeelden, zoals het Nationaal Programma Rotterdam Zuid, Gezond en Gelukkig Den Haag, Trendbreuk Zuid-Limburg en de Kracht van de Veenkoloniën. Hij dankt de aanwezigen voor hun aandacht en hoopt dat zijn presentatie de aanwezigen geïnspireerd heeft.

4. Interactief onderdeel

De voorzitter stelt de aanwezigen in de gelegenheid om met de heer Vonk over zijn presentatie in gesprek te gaan. Dit leidt onder meer tot de volgende vragen en opmerkingen.

De heer Vonk wordt verzocht de verschillen in zijn tabellen wat meer toe te lichten. Waarom lukt het bijvoorbeeld Utrecht om qua gezondheid goed te scoren, terwijl er van alles in deze stad speelt. De heer Vonk licht toe dat de door hem getoonde tabellen het totaal beeld van een stad of dorp laat zien. Op wijkniveau kunnen de uitkomsten anders uitpakken. Wat voor Utrecht in positieve zin bijdraagt, is dat deze stad in staat is om jonge mensen (lees veelal gezonder) binnen de stad te houden. Ook heeft Utrecht een innovatieve aanpak op het gebied van schuldhulpverlening en armoedebestrijding door deze problematiek als één geheel aan te pakken. Ditzelfde geldt voor Rotterdam, die ook voor een brede aanpak gaat (gezinsgericht in kaart brengen waar de problemen liggen) en richting jongeren preventief beleid voert. Wat deze steden doen met deze brede aanpak is het creëren van rust en enige zekerheid. De resultaten zijn vooralsnog positief, maar of deze aanpak zich op termijn gaat vertalen in een betere gezondheid is nog niet zichtbaar.

Op de vraag in hoeverre de factor migratie een rol speelt kan de heer Vonk geen concreet antwoord geven. Dit vanuit de gedachte dat migranten over het algemeen ook lage inkomsten hebben c.q. een armoedeprobleem hebben. Voorts is uit het onderzoek gebleken dat ook niet-migratie steden een achteruitgang in gezondheidsontwikkelingen laten zien. Het probleem zit meer in de sociaal economische factor.

De heer Vonk wordt gevraagd naar de achtergrond van het feit dat een dorp er in de metingen soms beter uitkomt dan een stad. De heer Vonk kan dit niet volledig verklaren, maar daar wel redenen voor bedenken. Aspecten als een gevarieerder sociaal netwerk en dat alle jongeren naar dezelfde school gaan, kunnen een positief effect hebben. Binnen deze gevarieerdheid kunnen mensen zich sneller aan elkaar optrekken. In de steden heb je eerder te maken met clustering van mensen in wijken en clustering van onderwijs.

Opgemerkt wordt dat migranten vaak een grote mate van motivatie hebben. Versterkt dat hun positie? De heer Vonk antwoordt dat hier niet specifiek naar gekeken is, maar dat wel bekend is dat het de eerste generatie wat minder goed afgaat en het inhaaleffect op sociaal economisch gebied bij de tweede en derde generatie groot is. Bij deze generaties gaat echter de factor racisme weer een rol spelen. De heer Vonk geeft in zijn presentatie aan dat de oorsprong van de ontstane gezondheidsverschillen zo'n twintig jaar geleden ontstaan is. Zou je voor de huidige generatie niet nu al naar de kern moeten kijken om hun situatie te kunnen ombuigen? De heer Vonk vindt het lastig om hier een advies in te geven. Uit de succesvolle programma's kun je als sleutelwoorden afleiden "onzekerheid versus zekerheid". In de aanpak van onderhavige problematiek valt er veel te winnen met het (deels) wegnemen van de onzekerheid. De voorzitter merkt op dat de Adviesraad in de onderwerpen die voorbij komen de term onzekerheid vaak als verbindende term terug ziet komen. Het zou mooi zijn als er meer inzicht komt in de mate van onzekerheid bij de diverse groepen, zodat de planvorming daar nog specifiek op afgestemd kan worden. De heer Vonk snapt deze behoefte. Het probleem is echter dat de term onzekerheid subjectief is. Je zou mensen beter kunnen bevragen op waar ze wakker van liggen en kijken of er uit de reacties een algemene deler te herleiden valt. In vervolg op de reactie van de heer Vonk wordt opgemerkt dat veel beleid van de gemeente langs elkaar heen gaat. De heer Vonk benadrukt dat de problematiek die hij in deze bijeenkomst aan de orde heeft gesteld geen makkelijke materie is en dat dit stapsgewijs aangepakt moet worden. Daarin maakt het niet uit met welke factor je het eerste start. Voor veel mensen ligt de urgentie bij inkomen, huisvesting en de vraag heb ik morgen te eten. Daar zou bij voorkeur als eerste op ingezet kunnen worden.

Gevraagd wordt of de heer Vonk het eens is met de constatering dat er met de huidige maatschappelijke problemen als woningnood voor jeugdigen, het hanteren van tijdelijke contracten en de kapitaalvernietiging bij statushouders er nieuwe categorieën met een vorm van onzekerheid zullen ontstaan. De heer Vonk beaamt dat voormelde situaties dit risico in zich hebben. Het zijn echter ook ingewikkelde situaties, waar niet zo makkelijk een oplossing voor te vinden zal zijn.

De heer Vonk wordt de vraag voorgelegd welke stappen er genomen kunnen worden om meer tot overheden door te dringen. De heer Vonk kan de aanwezigen niet meer meegeven dan het advies om consequent aan te dringen op de urgentie van problemen en proberen verbondjes te smeden. In tegenstelling tot enkele jaren geleden, ziet hij overheden wel steeds meer bewegen. Het is dus zaak om kwesties te blijven agenderen. Voor een brede en langdurige aanpak is een politieke beslissing noodzakelijk. De voorzitter voegt hier nog aan toe dat het niet alleen om het blijven agenderen gaat, maar in het geval van de Adviesraad de gemeente ook te blijven oproepen om in zijn beleid uit te gaan van de insteek dat de meeste mensen deugen. De gemeente zou bij het ontwikkelen van beleid wat vaker de insteek van vertrouwen kunnen hanteren in plaats van wantrouwen en fraude. Een dergelijke insteek biedt de uitvoerende organen de mogelijkheid om de uitkeringsgerechtigden meer perspectieven te bieden en daarmee meer zekerheid. De menselijke maat moet meer plek krijgen in het beleid van de gemeente. Met deze uitspraak wil de voorzitter de bijeenkomst afronden. Hij dankt de heer Vonk met een kleine attentie voor zijn komst en inbreng.

6. Afsluiting

Alvorens af te sluiten stelt een van de deelnemers voor om nog een kort kennismakingsronde (naam en organisatie) te doen, aan welk verzoek door een ieder wordt voldaan.

De voorzitter sluit hierop de bijeenkomst met de mededeling dat de deelnemers een verslag van de bijeenkomst tegemoet kunnen zien en nodigt hen uit met een hapje en een drankje nog even met elkaar na te praten.

**Deelnemerslijst bijeenkomst brede werkveld Adviesraad Sociaal Domein Leiden
16 juni 2022**

IskanderAbspoel	Leids Steunloket Migranten
Daphne ten Brink	Gemeente Leiden, contactambtenaar
Gerard van der Grind	Bestuurder Humanitas Rijnland
Christina Harrevelt	Ouderenberaad ZHN
Simon Jonker	De Werkwissel
Bo Lemmens	Gemeenteraadslid PvdA
Esmee van Meer	Gemeenteraadslid PvdA
Frank Mittertreiner	Voedselbank Leiden e.o., voorzitter
Prescillia van Noort	Gemeenteraadslid GroenLinks
Nelleke van der Oord	Coördinator Humanitas Rijnland Steun bij Verlies
Iris du Pon	Gemeenteraadslid Groenlinks
Julie van Schravendijk	Voorzitter bestuur en ombudsteam PvdA Leiden
Angela Selhorst	Bestuurder Humanitas Rijnland
Chris Sol	Voor Elkaar Leiden, interim voorzitter
Monica Steenland	Platform Gehandicapten Leiden
Anneke de Swart	Ouderenberaad ZHN
Agnes van Velzen	Coördinator Begeleide Omgangsregeling Humanitas Rijnland
Lars van Wezel	Lumen
Rayan Younis	Leids Steunloket Migranten